

УДК 330.322.5

ВПЛИВ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА**Карачина Н.П., д.е.н.***E-mail: karachina-natalija@rambler.ru***Сорока Л.Ю.***E-mail: soroka.oster@mail.ru**Вінницький національний технічний університет*

У статті досліджено та проаналізовано існуючі у сучасній літературі підходи щодо визначення іміджу держави як чинника, який суттєво впливає на інвестиційну привабливість підприємства. Систематизовано та проведено аналіз факторів, що формують інвестиційну привабливість на макрорівні (держави). За даними експертного дослідження розподілено характерні риси державного іміджу України, які створюють позитивний та негативний вплив на нього. За даними Державної служби статистики України, проаналізовано динаміку зміни індексу інвестиційної привабливості за 2008-2013 роки та обсягу прямих інвестицій в Україну за 2001-2013 роки. Визначено, які саме країни є основними українськими інвесторами та яку частку вони займають у структурі загального обсягу прямих інвестицій. Також встановлено тенденцію інвестування у проекти, метою яких є швидке отримання прибутку, а також поспішного виведення його за межі країни. Виявлено вплив даної тенденції на вітчизняні підприємства. Обґрунтовано доцільність підвищення іміджу держави для створення сприятливого інвестиційного клімату.

Ключові слова: імідж держави, інвестиційна привабливість, інвестиції, прямі іноземні інвестиції, індекс інвестиційної привабливості

UDC 330.322.5

THE INFLUENCE OF STATE IMAGE ON INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AN ENTERPRISE**Karachyna N.P., Doctor of Economics***E-mail: karachina-natalija@rambler.ru***Soroka L.Y.***E-mail: soroka.oster@mail.ru**Vinnitsia National Technical University*

The paper investigates and analyzes the existing approaches in recent literature to determine the image of the state as a factor that influences greatly the investment attractiveness of the company. There have been systematized and analyzed the factors that shape the investment attractiveness at the state level. According to the expert study the peculiarities of Ukraine's state image have been defined, that create positive and negative effect on the country. According to the State Statistics Service of Ukraine, the dynamic of changes of investment attractiveness index for 2008-2013 and amount of direct investment in Ukraine for 2001-2013 have been analyzed. There has

been found, what countries are the main Ukrainian investors and what proportion they occupy in the structure of total amount of direct investment. Also there has been found a tendency to invest in the projects aimed at quick profit and its hasty withdrawal from the country. It has been also found the impact of this trend on the domestic enterprises. There have been given reasons for improving the image of the state to create a favorable investment climate.

Key words: image of the country, investment attraction, investment, direct foreign investment, index of investment attractiveness

Актуальність проблеми. За сучасних умов для реалізації власних господарських цілей підприємства повинні в достатньому обсязі акумулювати різноманітні ресурси (матеріальні, фінансові, трудові, технологічні, інформаційні тощо). Тому питання інвестиційних ресурсів є важливим на всіх етапах його функціонування. Інвестиційна криза в Україні є невід'ємною складовою загальноекономічної кризи. Спад інвестиційного потоку спричинений передусім різким погіршенням фінансового стану держави, підприємств і населення, політичною ситуацією в країні, проблеми пов'язані з податковою системою й новим Податковим кодексом України, посилення тиску з боку державних структур і зарегульованість ринку, корупція, недосконале правове середовище, непрозорість судової системи, технічні бар'єри в процесі митного оформлення та відшкодування ПДВ, проблеми отримання банківських кредитів і позик. Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно бути інвестиційно привабливим. Основною перешкодою на шляху до інвестиційно-інноваційної діяльності постають обмежені можливості щодо відтворення основного капіталу. Більшість вітчизняних підприємств працюють в умовах нестачі власних інвестиційних ресурсів і вкрай обмеженого надходження іноземних інвестицій.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблематика інвестиційної привабливості, факторів, що мають на неї вплив та напрямів підвищення, розглядається в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед провідних слід відмітити праці Ф. Бергера, С. Брю, Л. Гітмана, М. Джонка, Дж.М. Кейнса, Т. Коупленда, М. Макконела, М. Міллера, П. Самуельсона, Р. Холта, У. Шарпа та інших. Проблеми активізації інвестиційної привабливості в залежності від різних факторів вивчали такі вчені: А.І. Амоша, В.С. Барт, І.О. Бланк, О.М. Іваницька, Т.В. Майорова, А.В. Мерзляк, В.М. Геєць, Н.А. Руснак, В.А. Руснак, Л.М. Зайцева та інші.

Не зважаючи на велику кількість наукових праць і значні досягнення, ряд питань не розв'язано і досі. Це стосується насамперед впливу іміджу держави на інвестиційну привабливість підприємства, як визначного детермінанта її формування.

Метою роботи є проведення аналізування макроекономічних чинників, які впливають на інвестиційну привабливість підприємства, а саме визначення шляхів покращення іміджу України в контексті залучення інвестицій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Найбільш узагальненою формою прояву місця національної економіки у світогосподарській системі є сформований міжнародний імідж країни. Особливого значення проблема формування позитивного міжнародного іміджу набуває для країн, що перебувають на стадії трансформаційних перетворень. Саме для них існує небезпека негативних проявів примусової глобалізації, таких як нав'язування застарілих технологічних процесів, низьких стандартів життя, виснаження ресурсів та загострення екологічних проблем. Формування позитивного міжнародного іміджу країни, що є засобом посилення її міжнародної конкурентоспроможності також забезпечує формування системи національної економічної безпеки та збереження власної національної ідентичності [1].

Українські дослідники М. Іщенко і О. П'єцух [2] визначають, що технологія України є одночасно відповідальною політикою. Тут потрібен пошук ефективних шляхів оптимізації масової свідомості, інформаційного оснащення привабливого іміджу України, відповідальність за які має взяти на себе наука. Залучення основи науково-пізнавальної та практично-перетворюючої діяльності суспільства сприяє формуванню вихідних методологічних ідей для всебічної модернізації суспільного життя, для модифікованого сприйняття та інтерпретації новітніх політичних, економічних і культурних трансформацій в Європі і світі [2].

Ю.В. Таранова [3] визначила, що цілями формування позитивного іміджу країни є: залучення інвестицій, вихід на міжнародний ринок. Водночас слід відзначити те, що відсутнім є дослідження щодо затвердженого документу, який регулює реалізацію іміджевої політики.

Ткачик Ф.П. стверджує, що імідж держави сприяє формуванню умов, за яких економіка стає сприйнятливою до інвестицій, забезпечує захист інвестора від інвестиційних ризиків [5] і спонукає до вирішення соціальних

проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дозволяє оновлювати виробництво, проводити модернізацію й нарощування основних фондів підприємств, впроваджувати новітні технології тощо [4]. Натомість несприятливий клімат пригнічує економічний розвиток, загострює економічні, соціальні, інституціональні та інші проблеми.

А.П. Панкрухін [6] доповнює наведені твердження зауваженням, що імідж держави існує на декількох рівнях – побутовому, соціально-економічному, діловому, фінансовому та ін. Він зазнає впливів з боку, насамперед, психологічних, політичних й економічних факторів і являє собою результат їхньої взаємодії.

З. Циренжапов, вважає, що імідж держави – це маюча характер стереотипу, емоційно забарвлена сукупність уявлень про країну в основних сферах її життєдіяльності: політичній, економічній, соціальній, науковій, культурній, спортивній. Комунікативними елементами іміджу держави є код, символ, стереотип, бренд [13].

Дослідження вище згаданих вчених дають змогу стверджувати, що фактори формування інвестиційної привабливості – це сили, які забезпечують створення переваг для підприємства у боротьбі за обмежені інвестиційні ресурси. Таким чином у науково-прикладних джерелах [1-9,13] наведено класичний поділ факторів формування інвестиційної привабливості (інституціональні, економічні, соціальні), а саме на таких рівнях реалізації як макро-, мезо- та мікрорівень. Імідж держави - це макроекономічний фактор, а тому вченими [1-9,13] розроблено ряд складових, які характеризують його фактори у різних напрямках (табл.1).

Таблиця 1. Фактори, що формують інвестиційну привабливість на макрорівні (держави)

Рівень впливу	Фактори		
	Інституціональні	Економічні	Соціальні
Макрорівень (держави)	- внутрішня і зовнішня політична стабільність країни; - гарантія прав і свобод особи; - ступінь державного втручання в економіку країни; - торговельна політика країни; - рівень інтегрованості національного законодавства у світове правове поле; - стабільність господарського, фінансового та податкового права; - захист інтелектуальної власності у країні; - митна політика й участь і світових організаціях; - захист прав вітчизняних та іноземних інвесторів.	- загальна оцінка економіки й стабільність національної валюти; - темпи росту ВВП; - податки, тарифи, пільги; - можливість репатріації капіталів; - характеристика банківської системи та її послуг в економіці країни; - екологічна обстановка: вимоги стандартизації, квотування та штрафи в економіці країни; - валютні та фінансові ризики.	- рівень соціального розвитку суспільства, соціальних умов та життя населення в країні; - толерантність суспільства відносно інших віросповідань і національностей у країні; - ступінь політичної активності населення в країні; - рівень криміногенності в країні; - рівень розвитку профспілкового руху в країні.

Джерело: узагальнення джерел [1-9,13]

В нашій країні процес розміщення інвестицій відбувається не без участі держави, принаймні існує інвестиційне законодавство, яке адаптовано до норм ЄС, діють 50 міжнародних угод, предметом яких є захист та сприяння інвестиціям, та це все на теоретичному декларативному рівні. На практиці, реальну дію підтримки інвестиційних проектів з боку державних органів відчують керівники підприємств, які працюють в Україні.

Європейська Бізнес Асоціація провела 22-гу хвилю трекінгового дослідження інвестиційного клімату в Україні [10]. Здійснено опитування 105 керівників компаній-членів Асоціації з метою визначення індексу інвестиційної привабливості [10] – оцінки інвестиційної привабливості України, що ґрунтується на регулярному моніторингу бізнес-клімату першими особами компаній-членів Асоціації.

Підготовка до підписання Україною Угоди про Асоціацію з ЄС спричинили зріст індексу інвестиційної привабливості у 3-му кварталі після майже дворічних стабільно низьких експертних оцінок. Те, що ці очікування бізнесу не справдилися, призвело до суттєвого падіння індексу у 4-му кварталі до найнижчого рівня за всю історію його вимірювання – до 1,81. Очікування на перший квартал 2014 року є також негативними, експерти вважають, що інвестиційний клімат в Україні буде й далі погіршуватися (рис. 1).

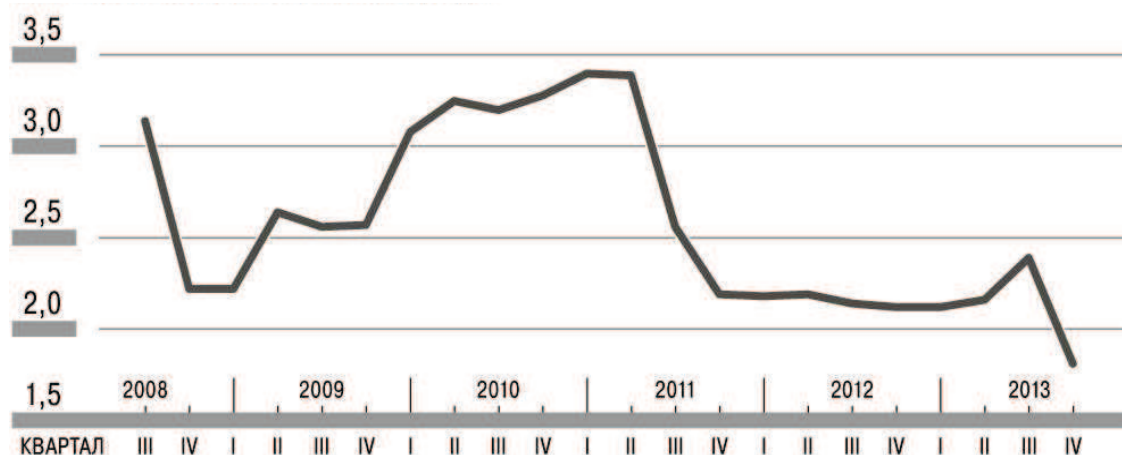

Рис. 1. Динаміка зміни інвестиційної привабливості України за 2008-2013 роки [12]

За даними експертного дослідження Центру Разумкова [11] сформовані позитивні та негативні риси іміджу України (табл.2), які створюють значний вплив на показник інвестиційної привабливості.

Нестабільність економічної та політичної ситуації в країні звичайно впливає на рівень довіри до неї іноземних інвесторів, що відбивається на обсягах залучення прямих іноземних інвестицій в економіку.

Таблиця 2. Характеристика державного іміджу України [11]

Характерні риси	
Позитивні	Негативні
врівноваженість національного характеру, високий рівень етнічної терпимості, відсутність шовінізму і великодержавних амбіцій, перспективи розвитку туризму, високий потенціал агропромислового комплексу, геополітичне положення держави.	корумпованість, безвідповідальність, некомпетентність державних чиновників, закритість органів влади, нестабільне законодавство, затримки з проведенням реформ, їх непослідовність, несприятливий інвестиційний клімат, перевага декларацій над практичними діями, відсутність власної політики щодо формування міжнародного іміджу

Починаючи 2009 року, відбувся різкий спад у надходженні інвестицій до України (рис.2). Адже на думку експертів фундаментальним чинником скорочення інвестицій є відсутність позитивного іміджу в Україні. Також варто зважати на те, що головними інвесторами для України залишаються офшорний Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Росія та Австрія. Зокрема, прямі іноземні інвестиції в Україну у першій половині 2013 року склали 2,614 млрд \$, але відтік становив 2,186 млрд \$, до яких додалися ще 204 млн \$ втрат від зміни вартості капіталу чи перекласифікації інвестицій. Кіпр також є головним отримувачем українських інвестицій: за даними Державної служби статистики, туди направлено майже 90% українських інвестицій. Другим найбільшим отримувачем українських інвестицій є Росія – 343 млн \$. Тобто ці інвестиції не вносять позитивні зміни до економіки України.

За січень-жовтень 2013 році іноземні інвестори вклали в Україну 3,722 млрд \$. акціонерного капіталу, при цьому вилучили - 2,4 млрд \$. Таким чином, чистий приплив прямих іноземних інвестицій за звітний період склав 1,27 млрд \$. Це майже вдвічі менше, ніж у січні-жовтні минулого року (2,6 млрд \$.). Про це йдеться в повідомленні Державної служби статистики України [12].

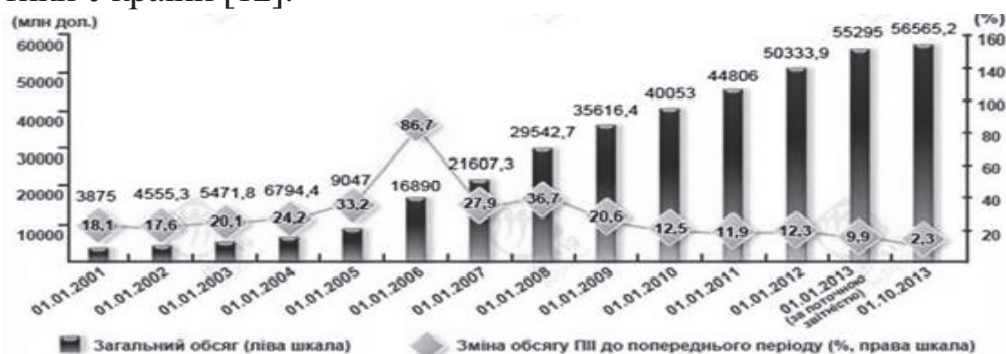

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій України за 2001-2013 роки [12]

За інформацією Держстату, на 1 жовтня 2013 обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал нерезидентів), внесених в економіку України з початку інвестування, склав 56,565 млрд \$., що в розрахунку на душу населення становить 1,246 тис \$.

Інвестиції надійшли з 138 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр - 18,712 млрд. \$, Німеччина - 6,195 млрд. \$, Нідерланди - 5,504 млрд. \$, Російська Федерація - 3,842 млрд. \$, Австрія - 3,216 млрд. \$, Великобританія - 2,724 млрд. \$, Британські Віргінські Острови - 2,452 млрд. \$, Франція - 1,843 млрд. \$, Швейцарія - 1,277 млрд. \$ і Італія - 1,259 млрд. \$.

Негативним фактом є збереження тенденції інвестування у проекти, що приносять швидкий прибуток. Оскільки головним мотивом здійснення інвестиційної діяльності, в тому числі іноземної, є отримання прибутку, іноземні інвестори не поспішають вкладати гроші у розвиток української економіки, її реорганізацію, вдосконалення управлінських процесів. Крім того, ризик ведення бізнесу залишається досить високим через політичну та економічну нестабільність. Тому інвестор прагне якомога швидше вивести свій прибуток з країни. Це значною мірою впливає на вітчизняні підприємства, які прагнуть модернізацій та значного притоку іноземних коштів.

Висновки. Таким чином, імідж України є не досить сприятливим для інвестування у вітчизняні підприємства, проте перспективи на його покращення є, та вони залежать як і від дій влади, так і від потенційних інвесторів у здійсненні впливу на неї. Важливим моментом є те, що позитивний імідж повинен бути багатограним і розкривати усі можливості галузей економіки держави, як промислової, так і соціальної сфери, оскільки для кожної країни-потенційного інвестора Україна цікава чимось конкретним. Тому формування нового іміджу України як країни з великим культурним та соціальним надбанням, економічною та політичною міцністю, великими можливостями розширення власних зв'язків з іноземними державами повинно стати одним з найголовніших завдань української влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Личова Г. В. Імідж країни в глобальному просторі / Г. В. Личова // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія: «Економіка» – 2006. – Випуск 85. – С. 33-36.

2. Іщенко М. Імідж України в контексті глобальних трансформаційних процесів / М. Іщенко, О. П'єцух // Політичний менеджмент. — 2008. — № 4 — С. 158 – 165.
3. Таранова Ю. В. Специфика формирования имиджа региона в условиях информационного общества / Ю. В. Таранова ; под ред. Л. П. Громовой ; сост. О. А. Никитина // Средства массовой информации в современном мире. Молодые исследователи. – С.-Пб., 2008. – С. 143 – 145.
4. Абрамович І. В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України / І. В. Абрамович // Економіка та держава. – 2006. – № 9. – С. 25–27.
5. Ткачик Ф. П. Ключові орієнтири формування сприятливого інвестиційного клімату / Ф. П. Ткачик // Інвестування: практика та досвід. – 2011. – № 20. – С. 47–50
6. Панкрухин А.П. Маркетинг территорий: [2-е изд.] / Панкрухин А.П. – СПб. : Питер, 2006. – 416 с. – С. 53.
7. Гребенюк Н. О. Інвестиційна привабливість : сутність та засоби покращення / Н. О. Гребенюк // Інвестиції : практика та досвід. — 2012. — № 12. — С. 12–17.
8. Івахненко І. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації / І. Івахненко // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — № 2. — С. 7–9.
9. Томарева В. В. Оцінка інвестиційного клімату України та її регіонів [Електронний ресурс] / В. В. Томарева. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal>.
10. Інформаційний портал ЛІГА.net [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://finance.liga.net/>
11. Міжнародний імідж України: міфи і реалії. Аналітична доповідь УЦЕПД // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 3. – С. 2 - 44.
12. Державна служба статистики України net [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Цыренжапов З.О. Информационно-коммуникативный потенциал имиджа Российского государства: автореф. дис. канд. полит. наук: спец. 10.01.10. «Журналистика (политические науки)» // З.О. Цыренжапов. — М., 2008. — С. 15.